ԱՐՄԵՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկայի համար տարեկան 1 ոսկի թղթադրամ.
Եւրոպայի և այլ տեղերի համար » 5 ֆրանգ
» » » » ամսական 2 »
Հատով կը ծախուի 20 սանդիմ
Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ փոստի ծախքը։
Բաժնորդագրութիւնները կը սկսին ամսագլուխներէն (Ն. Տ.)։
Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia* MARSEILLE (France)

Գ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 77

1888 ՄԱՅԻՍ 19
ՄԱՅԻՍ 7 (Հ. Տ.)

ՇԱԲԱԹ

Կը հրատարակուի Շ. և Շբթ. օրեր

ՊԱՏՄԱՆԵՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։
Պարտաւոր չէ վերադարձնելու չհրատարակուած ձեռագիրները։
Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։
Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues au bureau de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նամակներ Թիւրքիանէն (Կ. Պոլիս). — Շարժում Արմենիայի մէջ.—Դիմում Ֆրանսական կառավարութեան. — Կ. Պոլիս ձերբակալուած Հայերն եւ Ամերիկեան մամուլը.—Բանֆիլին համակրութեան ցոյցեր. —Մի հայ ուսանողի ձերբակալութիւն ի Լայպցիկ. — Ազդ. — Ընդդիմախօսութիւն քաղաքական տեսութեան մը Հայկական խնդիրի վրայ. — Արտասահմանի լուրեր. —Ծանուցումներ. — Բանասիրական (Երկու ասպատակ Հայեր)։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԷՆ

Կ. Պոլիս, ապրիլ 30/12 մայիս 88

Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ Պրն. Պրայի հարցումին և նախարարու. թեան պատասխանը բնականաբար չէն կրնար հրատարակուիլ Պօլսոյ լրագրոյ մէջ. սակայն բերնէ բերան չուտ կը տարածուի և դեռ հոս այս նամակս ձեզ հասած՝ լուրը մինչեւ Հայտնան գացած լինի ճանաչողներու միջոցաւ։ Լսածնիս Պօլիս հասած հեռագիրները բաւական յուզում պատճառեցին կառավարութեան։ Նախարարութիւնն անվիջապէս ի ժողով դումարեցաւ և խորհեցաւ այս խնդրոյ վրայ։ Պիտի ծագի՞ Հայկական խնդիր մը. Խորհուրդն այս խնդրով զբաղեցաւ։ Նախարարաց մեծամասնութիւնն կարծիք յայտնած է թէ չատ անբաղդատելի քաղաքական դործ մ'է այս ասպիճան բռնաբարութիւն անել Հայոց դէմ։ Ի՞նչ ըրած են Հայերն որ զիրենք այս ասպիճան հալածանոց ենթակայ կընենք, առանձնաշնորհութիւնը կը խլենք, երիտասարդները կը բանտարկենք, եկեղեցականները պաշտօնանկ կընենք, և Հայերն ոչինչ ըրած են Թրքաց աննպաստ։ Այս հիման վրայ խորհրդակցելով նախարարք ըստ այնմ կայսեր ալ տեղեկագիր մը մատուցած են։ — Վրատահելի աղբիւրներէ ստացուած լուրն այս է։

Իսկ միւս կողմանէ, վանէն հասած լուրերը կը հաղորդեն թէ ձերբակալութիւնք կը չարունակուին և Առաջնորդական Տեղապահ Գրիգորիս Սրբազանը Պօլիս կը բերուի դինուորական հսկողութեան ներքեւ։ կը կարծուի թէ Սրբազանին մի քանի նամակները ձեռք անցուած են կառավարութեան կողմանէ։

Վանայ երկու խաչեցելոց պատմութիւնները ձեզ ծանօթ են անշուշտ. եւրոպական թղթակիցք գրեցին կամ հեռագրեցին Վառնայէն։

Պօլսոյ լրագիրք հրատարակեցին Վանցիներէ 90 ստորագրութեամբ հանրագիր մը, ստորն յետոյ հասած լուրերն հաստատեցին թէ որպիսի խարերայութեամբ այդ տեղեկագիրն ստորագրուած է և թէ ժողովուրդն ահագին բազմութեամբ խուժած է Առաջնորդարանը, բողոքելով հանրագրին դէմ։ Անգլիոյ դեսպանը մասնաւոր ղայրոյթ մը զգացած է կառավարութեան այս նենգաւոր քաղաքականութեան համար. դիտողութիւններ ըրած է Դրան, մանաւանդ խաչեցելոց մասին խօսած է կծու կերպով։ Դուռը ուղած է հերքել։ Դեսպանը լուր խրկած է Պատրիարքին և փափաք յայտնած է տեսակցութիւն մ'ընել անոր հետ. բայց Պատրիարքը մերժած է, առարկելով թէ «հիւանդ» է։ Պատճառն այս մերժման պարզ է. Թրքաց կասկած մը չտալ. Թրքամոլութեան և չահախնդրութեան անժխտելի փաստեր տալ։

Զարմանալի չէ ուրեմն որ Սուլթանը այսպիսի Պատրիարքի մը իբ դահուն վրայ ջեալան կը փափաքի։ Շաբաթի մը առաջ, առագ հինգշաբթի օր, պալատէն լուր եկած է Պատրիարքին որ յաջորդ օրը Սուլթանին ներկայացեր է սեղանքզէն վերջ։ Սուլթանը խօսած է վանայ խնդրոյ մասին, և յանձնարարած է Պատրիարքին բոլոր ներկայ եղողներուն ալ ուշադրութիւն դարձնել այդ խնդրոյ վրայ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԱՍՊԱՏԱԿ ՀԱՅԵՐ

ՆՈՒԷՐ

Ա Ե

ՀԱՅԿԱԶՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆՆ

Գրեց ՄԿՐՏԻՉ Ս. ԹԻՒԹԻՒՆՃԻԼՃԱՆ

վիրաբոյժ ի Բաւսաճագ

(Շար. 76րդ բաւնց)

Դաւիթ ալ պատասխանեց. Համբերէ, սիրելիդ իմ Վարդուհի, քիչ մը վերջը պիտի տեսնես նրա մահուան արարողութիւնը որ պիտի կատարուի ամենայն ջերմեռանդութեամբ. եթէ կուզես իմանալ իւր յանցանքը, իր Քուրդ ըլլալն է և ահա Քուրդ ծնած ըլլալուն համար պիտի ընդունի իւր վարձատրութիւնը։ Անշուշտ սիրելի ընթերցողը հետաքրքիր է այդ դերի բռնուած Քուրդին ո՞վ ըլլալուն. նա Սապաթուլլահի արբանեակներէ ամենէն քաջն էր Զիլֆոյ անուամբ. այս հրէշը հարիւրաւոր հայ ընտանիքներու թշնամութեան պատճառ եղած էր. սորա պաշտօնն էր խիղճ դատաստը չքնաղ սիրէ և հայ օրիորդներ առեւանգելով բերել Սապաթուլլահի մոլեդին կիրքը յագեցնելու. ինչպէս որ այս անգամ ալ Զիլֆոյ տեսած էր Վարդուհիի լեռնէ լեռ միայնակ թափառիլը և եկած էր Սէրուսի մէջ գինքը բռնելու։ Վարդուհի յանկարծ աներեւոյթ եղած էր Քուրդի առջեւէն. իսկ Քուրդը մի քանի ժամեր անտառին մէջ չրջագայելէ յետոյ, հանդստութիւն մ'առնելու համար ձիուն սանձը ծառի մը կը կապէ ու կքնանայ։ Նոյն միջոցին էր որ մեր երկու ասպատակներ որսի եւլած էին. Դաւիթ կանչէ գինեալ Քուրդը և կըսէ խաչոյին. Կը տեսնե՞ս սա կամրջակի (գետակ ալաճը) շուքին տակ պառկողը։ — Այո՛, տեսայ, կպատասխանէ խաչո և մեքենաբար հրացանը ուսէն վար առնելով Քուրդը սպանելու դիտաւորութեամբ նրա ճակտին կ'ուղղէ հրացանը։ — Կեցի՛ր, կըսէ Դաւիթ. պէտք է որ ողջ բռնենք զանի և տեսնենք թէ որոնցմէ՞ է նա. կարելի է որ մեր Ղըզըլպաշ Կրմանչի(1) բարեկամներէ մին լինի։

Իսկ Քուրդը, որ ամենեւին չէր հասկնար թէ ինչ կըսէին իրեն, կը կարծէ թէ կ'ուզեն իրմէ ձի գողնալ և կ'ուզէ հրացանը ուսէն վար դնել, երբ Դաւիթ ցատկելով նետ մը կը ձգէ և Քուրդը ձիուն վիզէն կը գլորի գետին։ Ձին կը սկսի վազել, Քուրդը կը քաշուի ետեւէն. Դաւիթ կը հասնի և կը բռնէ ձիուն սանձը։ Քուրդը ոտքի կելլէ և կը սկսի ձիուն հետ խօսիլ. Դաւիթ կը հասկնայ թէ Քուրդը կը հայհոյէ զինքը։ Ձին կը հանդարտի և Քուրդը կը մօտենայ Դաւիթի. Դաւիթ կը հարցնէ զինքը թէ ինչ է անունը, ինչ ազգէ է և ուր կերթայ։ Քուրդը կը պատասխանէ թէ անունը Ալի է, Հայ է և Վանայ կերթայ։ Դաւիթ կը հարցնէ թէ ինչ կերթայ Վան, Քուրդը կը պատասխանէ թէ Վանայ Հայերէն ոսկի մը պարտք ունի և կերթայ պարտքը հաւաքելու։ Դաւիթ կը հարցնէ թէ ինչ ոսկի է պարտք ունի Հայերէն, Քուրդը կը պատասխանէ թէ Հայերէն ոսկի մը պարտք ունի և կերթայ պարտքը հաւաքելու։ Դաւիթ կը հարցնէ թէ ինչ ոսկի է պարտք ունի Հայերէն, Քուրդը կը պատասխանէ թէ Հայերէն ոսկի մը պարտք ունի և կերթայ պարտքը հաւաքելու։

(1) Ղըզըլպաշ Կրմանչի քրդաց մի տարբեր ցեղ է. սոքա թէեւ մահմետական կրօնը կդաւանին, բայց աւելի մօտ են քրիստոնէից, այսինքն դինի կխմեն, ճամ ճրամ չունին և որչափ որ կարենան Հայերը, այնչափ ալ կատեն միւս Քուրդ ցեղերը. իրենց խօսակցութեան մէջ, մանաւանդ կռնայք, շատ մը հայերէն բառեր կարտասանեն և քրիստոնէից խիստ մօտ են. ունին իրենց մէջ դպրոցներ քրիստոնէից գրեթէ նման խորհուրդներ և եթէ օր մը Հայաստան մերը լինի..., դուցէ... այն ատեն այդ Ղըզըլպաշ Քուրդերը պիտի դառնան ի քրիստոնէութիւն. նոքա ազօթքի համար մզկիթ չունին և չեն ընդունիր. արդէն նոքա հայտնի կ'ընեն թէ Աստուած մի է, միայն ուրիշ անուններ կուտան իրեն։ Ղըզըլպաշ Կրմանչի քրդաց մի տարբեր ցեղ է. սոքա թէեւ մահմետական կրօնը կդաւանին, բայց աւելի մօտ են քրիստոնէից, այսինքն դինի կխմեն, ճամ ճրամ չունին և որչափ որ կարենան Հայերը, այնչափ ալ կատեն միւս Քուրդ ցեղերը. իրենց խօսակցութեան մէջ, մանաւանդ կռնայք, շատ մը հայերէն բառեր կարտասանեն և քրիստոնէից խիստ մօտ են. ունին իրենց մէջ դպրոցներ քրիստոնէից գրեթէ նման խորհուրդներ և եթէ օր մը Հայաստան մերը լինի..., դուցէ... այն ատեն այդ Ղըզըլպաշ Քուրդերը պիտի դառնան ի քրիստոնէութիւն. նոքա ազօթքի համար մզկիթ չունին և չեն ընդունիր. արդէն նոքա հայտնի կ'ընեն թէ Աստուած մի է, միայն ուրիշ անուններ կուտան իրեն։

(1) Ղըզըլպաշ Կրմանչի քրդաց մի տարբեր ցեղ է. սոքա թէեւ մահմետական կրօնը կդաւանին, բայց աւելի մօտ են քրիստոնէից, այսինքն դինի կխմեն, ճամ ճրամ չունին և որչափ որ կարենան Հայերը, այնչափ ալ կատեն միւս Քուրդ ցեղերը. իրենց խօսակցութեան մէջ, մանաւանդ կռնայք, շատ մը հայերէն բառեր կարտասանեն և քրիստոնէից խիստ մօտ են. ունին իրենց մէջ դպրոցներ քրիստոնէից գրեթէ նման խորհուրդներ և եթէ օր մը Հայաստան մերը լինի..., դուցէ... այն ատեն այդ Ղըզըլպաշ Քուրդերը պիտի դառնան ի քրիստոնէութիւն. նոքա ազօթքի համար մզկիթ չունին և չեն ընդունիր. արդէն նոքա հայտնի կ'ընեն թէ Աստուած մի է, միայն ուրիշ անուններ կուտան իրեն։

— Իրաւունք ունիս, ըսաւ խաչո։ Եւ յանկարծակի սկսան քալելու դէպի Զիլֆոյի վրայ. երբ մօտեցան նրա, տեսան որ իր երկայն հրացանը ոտքերուն մէջ սեղմած, աչ ձեռօքը գօտիին խրած դանակը բռնած հսկայաբար, անզգայութեան ամենախոր քնով կը խորդար։ Խաչօն իւր երկայն գօտին պատրաստեց. յետոյ ամենայն արագութեամբ նախ նրա ղենքերը յափշտակեցին. Զիլֆոյ արթնցաւ, բացաւ իւր խոռվելու աչքերը, տեսաւ որ երկու անձինք ձեռքերը ետին դարձուցած ուժգնին կը կապէին գինքը. բառ մ'անգամ չարտասանեց, հասկցաւ որ ծուղակը ինկած էր։ Դաւիթ չատ անգութ էր, իսկ խաչո երբեմն գթասիրտ. սոքա կը նմանէին ճիշդ լուսնոյ և խաւարի որ հակառակ են իրարու։ Զիլֆոյ սկսաւ աղաչել որ մարմինը այնչափ չսեղմեն. խաչո կը գթար և կուզէր Քուրդին խնդիրքը կատարել. բայց Դաւիթ աւելի եւս անգթութեամբ կը վարուէր և յիրաւի ալ այնպէս պէտք էր, քանզի դահիճը իր դիմաւորին վրայ չի լար։ Սա ալ չմոռնանք յիշել թէ Միջմախի մէջ կուտի ժամանակ խաչոյի հակառակ երկու դանակի հարուած տուող անձը նոյն ինքն Զիլֆոյ էր. խաչո յետոյ հանչցաւ իւր թշնամին և որոշեց որ իւր վրէժը առնու։ Նոյն գիշերը հայ ասպատակաց խնջոյքը և Զիլֆոյի սպանման արարողութիւնը սկսաւ հետեւեալ կերպիւ. նախ մերկացուցին Քուրդը և կապեցին

— Իրաւունք ունիս, ըսաւ խաչո։ Եւ յանկարծակի սկսան քալելու դէպի Զիլֆոյի վրայ. երբ մօտեցան նրա, տեսան որ իր երկայն հրացանը ոտքերուն մէջ սեղմած, աչ ձեռօքը գօտիին խրած դանակը բռնած հսկայաբար, անզգայութեան ամենախոր քնով կը խորդար։ Խաչօն իւր երկայն գօտին պատրաստեց. յետոյ ամենայն արագութեամբ նախ նրա ղենքերը յափշտակեցին. Զիլֆոյ արթնցաւ, բացաւ իւր խոռվելու աչքերը, տեսաւ որ երկու անձինք ձեռքերը ետին դարձուցած ուժգնին կը կապէին գինքը. բառ մ'անգամ չարտասանեց, հասկցաւ որ ծուղակը ինկած էր։ Դաւիթ չատ անգութ էր, իսկ խաչո երբեմն գթասիրտ. սոքա կը նմանէին ճիշդ լուսնոյ և խաւարի որ հակառակ են իրարու։ Զիլֆոյ սկսաւ աղաչել որ մարմինը այնչափ չսեղմեն. խաչո կը գթար և կուզէր Քուրդին խնդիրքը կատարել. բայց Դաւիթ աւելի եւս անգթութեամբ կը վարուէր և յիրաւի ալ այնպէս պէտք էր, քանզի դահիճը իր դիմաւորին վրայ չի լար։ Սա ալ չմոռնանք յիշել թէ Միջմախի մէջ կուտի ժամանակ խաչոյի հակառակ երկու դանակի հարուած տուող անձը նոյն ինքն Զիլֆոյ էր. խաչո յետոյ հանչցաւ իւր թշնամին և որոշեց որ իւր վրէժը առնու։ Նոյն գիշերը հայ ասպատակաց խնջոյքը և Զիլֆոյի սպանման արարողութիւնը սկսաւ հետեւեալ կերպիւ. նախ մերկացուցին Քուրդը և կապեցին

վարութեան այս նենգաւոր քաղաքականութեան համար. դիտողութիւններ ըրած է Դրան, մանաւանդ խաչեցելոց մասին խօսած է կծու կերպով։ Դուռը ուղած է հերքել։ Դեսպանը լուր խրկած է Պատրիարքին և փափաք յայտնած է տեսակցութիւն մ'ընել անոր հետ. բայց Պատրիարքը մերժած է, առարկելով թէ «հիւանդ» է։ Պատճառն այս մերժման պարզ է. Թրքաց կասկած մը չտալ. Թրքամոլութեան և չահախնդրութեան անժխտելի փաստեր տալ։

Զարմանալի չէ ուրեմն որ Սուլթանը այսպիսի Պատրիարքի մը իբ դահուն վրայ ջեալան կը փափաքի։ Շաբաթի մը առաջ, առագ հինգշաբթի օր, պալատէն լուր եկած է Պատրիարքին որ յաջորդ օրը Սուլթանին ներկայացեր է սեղանքզէն վերջ։ Սուլթանը խօսած է վանայ խնդրոյ մասին, և յանձնարարած է Պատրիարքին

վայրենի բալի ծառի մը. յետոյ նրա ոտիցը ներքեւ մի ահագին խարոյկ վառեցին. քանի կաստկանար բոցը, այնքան ղուարճութիւն կզգային ասպատակներն։ Զիլֆոյ երբ զգաց իւր մարմնոյն բոցերու մէջ այրիլը, կպաղատէր որ մի քանի հրացանի գնդակներ արձակեն գուրծքին վրայ որ աւելի չուտ մեռնի։ Քուրդը երկու ասպատակներն անգութ գտնելով, ծերուկէն կակնկալէր գութ. կաղաչէ, բայց՝ ծերունի, կըսէր. դու դոնէ դթա ինձ. իսկ ծերունին ամենայն անտարբերութեամբ հետզհետէ կը լեցնէր իւր ծխախոտը։ Ընթերցող, անշուշտ նա ալ ղուարճութիւն մը կզգար տեսնելով հայոց թշնամւոյն ջահի նման այրիլը. իսկ խաչո իւր չնչովը կատակացնէր բոցը, վրէժ առնելու համար։ Մարդս ինչ որ կը ցանէ երկրի վրայ, անշուշտ նոյնը պիտի հնձէ. Զիլֆոյ, այս սանդարամետի որդին, իր կենացը չրջանին մէջ ոտանէ ոտանէ իւր պատիւը և հայրենիքը պաշտպանող հայերու մահուանը ահաւոր եղած էր. այսպէս ծառի մը կապելով երբ բոցերու մէջ կայրէր ղանոնք, հարիւրաւոր ծնողաց արտասուքները և փափկասուն կուսաց ազեկտուր հեծեծանքներն մահ և վրէժ կը պահանջէին անիկ և ահա անոր համար Զիլֆոյ առաւ իւր բաժինը։ Կէս գիշերը մօտ էր, Քուրդին մարմինը ամբողջապէս այրած, միայն ոսկորները կերեւէին ածուխի նման. խնջոյքը վերջացաւ. յետոյ խաչո առաւ այրած ոսկորները և ծածկեց հողի մէջ, Քուրդի մարմնոյն գարշահոտը Սէրուսի կենսաբեր օդը չպղտորելու համար։ Եւ այսպէս գըլ-

վայրենի բալի ծառի մը. յետոյ նրա ոտիցը ներքեւ մի ահագին խարոյկ վառեցին. քանի կաստկանար բոցը, այնքան ղուարճութիւն կզգային ասպատակներն։ Զիլֆոյ երբ զգաց իւր մարմնոյն բոցերու մէջ այրիլը, կպաղատէր որ մի քանի հրացանի գնդակներ արձակեն գուրծքին վրայ որ աւելի չուտ մեռնի։ Քուրդը երկու ասպատակներն անգութ գտնելով, ծերուկէն կակնկալէր գութ. կաղաչէ, բայց՝ ծերունի, կըսէր. դու դոնէ դթա ինձ. իսկ ծերունին ամենայն անտարբերութեամբ հետզհետէ կը լեցնէր իւր ծխախոտը։ Ընթերցող, անշուշտ նա ալ ղուարճութիւն մը կզգար տեսնելով հայոց թշնամւոյն ջահի նման այրիլը. իսկ խաչո իւր չնչովը կատակացնէր բոցը, վրէժ առնելու համար։ Մարդս ինչ որ կը ցանէ երկրի վրայ, անշուշտ նոյնը պիտի հնձէ. Զիլֆոյ, այս սանդարամետի որդին, իր կենացը չրջանին մէջ ոտանէ ոտանէ իւր պատիւը և հայրենիքը պաշտպանող հայերու մահուանը ահաւոր եղած էր. այսպէս ծառի մը կապելով երբ բոցերու մէջ կայրէր ղանոնք, հարիւրաւոր ծնողաց արտասուքները և փափկասուն կուսաց ազեկտուր հեծեծանքներն մահ և վրէժ կը պահանջէին անիկ և ահա անոր համար Զիլֆոյ առաւ իւր բաժինը։ Կէս գիշերը մօտ էր, Քուրդին մարմինը ամբողջապէս այրած, միայն ոսկորները կերեւէին ածուխի նման. խնջոյքը վերջացաւ. յետոյ խաչո առաւ այրած ոսկորները և ծածկեց հողի մէջ, Քուրդի մարմնոյն գարշահոտը Սէրուսի կենսաբեր օդը չպղտորելու համար։ Եւ այսպէս գը-

Գին 2 ֆրանկ Ամբողջ տարվա բաժանորդագրությունը (ներառյալ փոստադրությունը) հետևյալ հասցեներով՝

Ֆրանսիայի համար՝ 30/12 ֆրանկ
Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների համար՝ 6 դոլար
Մնացած բոլոր երկրների համար՝ 28/10 ֆրանկ

Ամսագիրը լույս է տեսնում ամեն ամսվա 1-ին

Հրատարակչատուն՝ Ա. Ֆոնտեմոինգ, 4 փողոց Ֆրեդերիկ Լեմեթր, Փարիզ, 16-րդ թաղամաս

Հեռախոս՝ Պասսի 28-10

Հասցե խմբագրության՝ Ա. Ֆոնտեմոինգ, 4 փողոց Ֆրեդերիկ Լեմեթր, Փարիզ, 16-րդ թաղամաս

Հեռագրական հասցե՝ Ֆոնտեմոինգ-Փարիզ

Ամսագրի հրատարակչական իրավունքները պատկանում են հրատարակչատանը

Ձեռագրերը չեն վերադարձվում

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Ա. ՖՈՆՏԵՄՈՒԻՆԳԻ

Տարի 2-րդ — Թիւ 88 — 1 Մայիս, 1912 — 30/12 ֆրանկ տարեկան

ԴԱՍԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ

ՀՅՈՒԼԻՍ

Հոս Հասած Ձեզի ու Ձեր Ընտանիքին Համար Ես Ինձ Ինքս Ալ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Պատահեցաւ Ճամբուն Վրայ։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Տեսայ Ու Լսեցի։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ուրախութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Ցաւ Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Զարմանք Պատճառեց Ու Որ Ինծի Վրդովմունք Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ծիծաղ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Արցունք Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ամօթ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Հպարտութիւն Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Վախ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Քաջութիւն Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։

Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։

Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։

(Շարունակելի)

ՀՅՈՒԼԻՍ

Հոս Հասած Ձեզի ու Ձեր Ընտանիքին Համար Ես Ինձ Ինքս Ալ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Պատահեցաւ Ճամբուն Վրայ։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Տեսայ Ու Լսեցի։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ուրախութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Ցաւ Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Զարմանք Պատճառեց Ու Որ Ինծի Վրդովմունք Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ծիծաղ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Արցունք Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ամօթ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Հպարտութիւն Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Վախ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Քաջութիւն Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։

Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։

(Շարունակելի)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀՅՈՒԼԻՍ

Հոս Հասած Ձեզի ու Ձեր Ընտանիքին Համար Ես Ինձ Ինքս Ալ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Պատահեցաւ Ճամբուն Վրայ։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Տեսայ Ու Լսեցի։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ուրախութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Ցաւ Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Զարմանք Պատճառեց Ու Որ Ինծի Վրդովմունք Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ծիծաղ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Արցունք Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ամօթ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Հպարտութիւն Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Վախ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Քաջութիւն Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։

Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։

(Շարունակելի)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀՅՈՒԼԻՍ

Հոս Հասած Ձեզի ու Ձեր Ընտանիքին Համար Ես Ինձ Ինքս Ալ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Պատահեցաւ Ճամբուն Վրայ։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Տեսայ Ու Լսեցի։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ուրախութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Ցաւ Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Զարմանք Պատճառեց Ու Որ Ինծի Վրդովմունք Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ծիծաղ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Արցունք Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ամօթ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Հպարտութիւն Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Վախ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Քաջութիւն Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։

Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։

(Շարունակելի)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀՅՈՒԼԻՍ

Հոս Հասած Ձեզի ու Ձեր Ընտանիքին Համար Ես Ինձ Ինքս Ալ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Պատահեցաւ Ճամբուն Վրայ։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Տեսայ Ու Լսեցի։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ուրախութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Ցաւ Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Զարմանք Պատճառեց Ու Որ Ինծի Վրդովմունք Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ծիծաղ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Արցունք Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ամօթ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Հպարտութիւն Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Վախ Պատճառեց Ու Որ Ինծի Քաջութիւն Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։

Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։ Ուզեցի Ձեզի Գրել Ամէն Բան, Որ Ինծի Ատելութիւն Պատճառեց Ու Որ Ինծի Սէր Պատճառեց։

(Շարունակելի)

ներ խորին տխրութիւն կը յայտնեն Բաֆֆիի մահուին համար։

—Մանչեսթըրի հայ գաղթական. նութեան կոմիտէն դրուած է Տփղիս որ մի պատկ դրուի Բաֆֆիի գերեզմանին վրայ։

—Մանչեսթըրի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Քրիստ. Վ. Պարոնեան հանդիսաւոր կերպով հոգեհանգստի պաշտօն կատարեր է անցած կիրակի օր, Մանչեսթըրի հայ ժառանգութեան մէջ, Բաֆֆիի համար։

Մի հայ ուսանողի ձերբակալութիւնը Ի Լայպցիկ

Եւրոպական լրագիրներէն կը հաղորդուի թէ Լայպցիկի ոստիկանութիւնը մի քանի չաբաթ յառաջ ձերբակալեր է Պրն. Դաբրիէլ Կաֆեանց Շուշեցի հայ երիտասարդ ուսանողն, կասկածելով թէ կը տարածէ արգիլուած տեարակներ։ Ինքնութեամբ իմացուեր է որ ինչ ինչ տեարակներ և դրուածներ ժողվելով կը ղրկէ եղեր Ռուսիա, ուրկից թէեւ Ռուսիա մուտքն արգիլուած է, բայց Գերմանիոյ մէջ արգիլուած չլինելուն համար արձակուեր է Պ. Կաֆեանց։ Ռուսական հիւպատոսն խնդրելուն պէս պահանջեր է որ այդ ուսանող յանձնուի իր կառավարութեան. բայց Սաքսոնիոյ կառավարութիւնն պատասխաներ է թէ այդպիսի անձերն յանձնելու մի դաշնադրութիւն չկայ Ռուսիոյ և Սաքսոնիոյ միջեւ։

Ա Զ Գ

Բուսաճուպէն Մեծ. Պրն. Մ. Թիւթիւնճիէֆֆ կը գրէ մեզ հետեւեալը.

Մի քանի օր առաջ քաղաքս ժամանեց մի թաթուաշրջիկ հայ. այս անձը հազիւ 80 տարեկան հասակն ունի, ալեւոր, Մահտեսի Օհաննէս Մելքսէթեան, բնիկ Էլէքսանդրի, Վահայ նահանգէն (գաւառ Պաշքալէ)։ Մեքունի օտարականի պէս, Զաքար Մահտեսի Օհաննէսեան, 32 տարեկան՝ միջին հասակով, նիհար կազմով և չիպազոն մազերով մէկն է եղեր որ 4 տարիէ ի վեր հեռացած ըլլալով Էլէքսանդրիէ, մինչեւ յարդ իր ծնողացը և զաւակացը և ոչ մի լուր առած չէ. ինք ամուսնացեալ և 4 զաւակաց տէր է եղեր։ Ահա այս հասակ ծերունի Մահտեսի Օհաննէսեան ոտիպուած է քաղքէ քաղաք չքնաղիլ իր միակ որդին փնտռելու. առ այժմ Բուսաճուպ կգտնուի այս ծերունին և մի քանի օրէն պիտի ուղեւորի Իպրայիլ և ուրիշ կողմեր։ Ուսաի կխնդրեմք որ բարեհաճիք աղդարարել ձեր ... Արմենիան մէկ անկիւնը ի գիտութիւն Եւրոպա բնակեալ մեր աղգայնոց որ, եթէ կարելի է, մի տեղեկութիւն տան Զաքար Մահտեսի Օհաննէսեանի վրայ, Արմենիա լրագրոյդ միջոցով։

ԸՆԴՀԻՄԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԱՆԳՐԻՒՆ ՎՐԱՑ

(Շար. 76րդ բուհն եւ վերջ)

Բայց սրովհետեւ մենք տեսնում ենք որ այժմեան բոլոր տէրութիւնների (առանց բացառութեան) կառավարիչները կազմում են ո՛չ թէ ժողովրդի ընդհանրութեան—մասսայի—ներկայացուցիչները, այլ մեկ յայտնի դասակարգի՝ այն է կապիտալիստների, որ «բուրժուա» անունն է կրում, ուստի և շատ բնական է որ այժմեան կառավարիչները ամբողջ երկրի չահերը տեսնում են այն դասակարգի շահերի մէջ միայն որի ներկայացուցիչը իրենք են։ Այս բոլորը այսպէս լինելուց յետոյ, թող ընթերցողը մի լուրջ ակնարկ դցի, ո՛չ թէ Անգլիայի, այլ նոյն իսկ Գերմանիայի ներքին տնտեսական դրութեան վրայ, որը Պ. դիւանագէտի ասելով՝ ամենաբին շահախնդրութիւն չունի Ասիոյ մէջ, և կտեսնի որ Գերմանիան ո՛չ թէ ամենեւին, այլ շատ ու շատ մեծ շահախնդրութիւն ունի Ասիոյ մէջ. Գերմանիայի բանուորների, այսպէս տասած «սոցիալ – դեմոկրատների» ընկերութիւնը քանի գնում, աւելի ու աւելի ընդարձակւում ու ահռելի կերպարանք է ստանում, և ամեն մի Գերմանացի կապիտալիստ ու դիպլոմատ լաւ գիտէ, որ հեռու չէ այն օրը, երբ այդ քաղցած պրօլետարիատը վերջապէս պիտի տանի իր դարաւոր վրէժը . . . Գերմանիան այժմ ամենայն կերպ տեղ է փնտռում «կօլոնիա»ներ հաստատելու, որ մի կերպ աղատուի այդ քաղցած ու միեւնոյն ժամանակ ստրատիլեի ժողովրգից։ Մինչեւ այժմ նա քշում էր այդ քաղցածներին դէպի Ամերիկա, իսկ այժմ այնտեղ էլ թոյլ չեն տալիս։ Եւ այժմեան հանդամանքներում Հայաստանը ամենալաւ ու ամենայարմար երկիրն է Գերմանիայի համար, որին էլ հէնց ձգտում է նա ու արդէն սկսել է կօլոնիաներ հաստատել այնտեղ։

Այս մասին բաւական է։ Միւս տէրութիւնների Հայաստանի մէջ ունեցած շահախնդրութիւնը թող որոնի ընթերցողը։ Իսկ մենք այժմ անցնինք Պ. դիւանագէտի վերջին և ամենավտանգաւոր կէտին, որով պարոնը նախ, հաստատելով Ռուսահայերի դրութիւնը Տաճկահայերի դրութեան հետ, ամենայն կերպ համոզում է որ Հայերը երջանիկ են Ռուս բռնակալի ճանկերի մէջ, քան թէ Տաճիկ կառավարութեան լծի տակ և ապա խորհուրդ է տալի հայերին՝ դիմել Ռուսիայի օգնութեանը ու նորա միջոցով ազատուել Թիւրքիայի ձեռքից՝ այսինքն գայլի գիշատիչ առաջներից ազատուել և արջի ճնշող թաթի տակը ընկնել։

Այն թէ Ռուսիաբնակ հայերի վիճակը աներեւակայելի երջանիկ է (?!!), այդ մենք բոլորովին չենք կարողանում հասկանալ։ Արդեօք ո՞րն է Ռուսահայերի աներեւակայելի երջանկութիւնը! Արդեօք ինչ են նշանակում թէ Ռուսահայերը «իրենց ընչից աչքն են, աշխատանաց արդիւնքը կը վայելեն, գիշերը անվախ անկողնում կը մտնեն»

Մենք այս խօսքերով հասկանում ենք միայն այն, որ Ռուսաստանում չկան Քիւրդ աւազակների հրոսակներ, որոնք կողոպտէին ժողովրդին։ Բայց միթէ Քիւրդ աւազակներն են միայն ընդունակ՝ մարդոց կողոպտելու։ Օրինակի համար Անգղիայում կամ Իրլանդիայում կամ թէ չէ Հնդկաստանում բոլորովին քիւրդեր չկան. արդեօ՞ք կարելի է ասել որ այդ երկիրների ռամիկ ժողովուրդը —մասսան— «իրենց ընչից աչքն են, աշխատանաց արդիւնքը կը վայելեն»։ Ո՛չ, և հազար անգամ ո՛չ։ Հայաստանի ժողովրդին անօրէն կերպով կողոպտում է քիւրդը, իսկ Անգղիայի ժողովրդին բոլորովին օրինաւոր կերպով և քիւրդից աւելի անխղճաբար կողոպտում է կապիտալիստը, հողատէր լորդը կամ կապալառուն։

Իսկ մենք վերցրինք Անգղիան, որը լուսաւորութեան կողմից անհամեմատ բարձր է կանգնած Ռուսիայից։ Ինչ վերաբերում է կառավարչական հարկերին, լաւ կլինեը որ Պ. դիւանագէտը փոքր ինչ ծանօթանար Ռուսիայի հարկերի հետ և այն ժամանակ հաւատացած ենք որ նա այդպիսի աներեւակայելի զանազանութիւն չէր դանի։ Միակ զանազանութիւնը որ կայ, դա այն է, որ Տաճկաստանում կողոպտում ու հարստահարում են անօրէն և անկանոն կերպով, իսկ Ռուսիայում նոյն բանը անում է աւելի օրինաւոր ու կանոնաւոր կերպով։ Բայց թողնենք նրանց ճնշումները ու նայենք բարոյական ճնշումներին, որը աւելի դժուար է մարդու համար։ Արդեօ՞ք մի եւնոյն են բարոյական ճնշումները Տաճկաստանում և Ռուսաստանում։ Միթէ Տաճկահայերի ունեցած սահմանադրութիւնը մեզ տալիս է բացատական պատասխան։ Գուցէ մեզ կասեն թէ այդ սահմանադրութիւնը չունի ոչ մի նշանակութիւն։ Բայց ո՞վ է մեղաւոր որ Կ. Պօլսի Պ. Պ. էֆէնդիները ընդունակ չեն այդ սահմանադրութիւնից օգտվելու։ Դոնէ Տաճկահայը համարձակ կարողանում է քննել իր ընտանեկան դործերը, պահարակել այս կամ այն անպիտան աղդային կամ եկեղեցական գործչին, նոյն իսկ պատրիարքին։ Իսկ Ռուսաստանում կարո՞ղ է արդեօք մեկը համարձակուել, չենք ասում դեռ Մակարին, այլ նորա արբանեակ եպիսկոպոս Պարղեանցին ասել թէ նորա աչքի վերեւ յօնք կայ։

Պ. դիւանագէտը, Ռուսահայերի դրութիւնը նախանձելի ներկայացնելու համար, ցոյց է տալիս որ Մելիքովի նման անձինք արժանացել են Մեծ եպարքոսի աթոռն բազմել։ Միթէ Տաճկաստանում քիչ կան զանազան Արթին ու նուբար էֆէնդիներ որ բարձրագոյն պաշտօնների են արժանացել, բայց միթէ դա մխիթարութիւն է մեզ համար։

Եթէ թիւրքիայի և Ռուսիայի հայերի վրայ արած ճնշումները և վայելած բարիքը միմեանց հետ համեմատելու լինինք, շատ հեռու կգնանք։ Բայց կարճ կերպով կարելի է դոյա արտայայտել հետեւեալ ձեւով. — Տաճկաստանը, ինքը լինելով մի յիմար, անկարդ, անկանոն և բոլորովին խախուտ կառավարութիւն, ու շատ լաւ դգալով իւր անկման մօտենալը, ճնշում, հարստահարում է իւր հպատակներին բոլորովին անկանոն, յիմար, կոշտ ու հոպիտ ձեւով։ Այն ինչ Ռուսիան, լինելով տասնապատիկ ուժեղ, խելօք, ունենալով մի որոշ խորամանկ քաղաքականութիւն, օր ըստ օրէ զգալով իւր ոյժը, սիստեմատիք ճնշում է իւր ժողովրդին աւելի օրինաւոր ու կանոնաւոր կերպիւ։ Տաճիկ կառավարութիւնը ջանք է անում ջնջել իւր հպատակների մէջ Քրիստոնէութիւնը, իսկ Ռուս կառավարութիւնը ուղում է կամաց կամաց ոչնչացնել Հայութիւնը։ Տաճկաստանի Հայերը, ընդունելով մահմեդականութիւն, կարող են դարձեալ Հայեր մնալ. այն ինչ Ռուսահայերը, կորցնելով Հայութիւնը, ոչինչ կմնայ տեղը։

Տաճիկ միապետութեան ընկնելովը —որը շատ մօտ է իւր վախճանին— կը ոչնչանայ և նորա տիրապետող ոյժը։ Իսկ Ռուս միապետութեան ընկնելով —որը նոյնպէս մօտ է իւր վախճանին — երբէք չի ոչնչանայ նորա տիրապետող ոյժը։ Հետեւաբար չի ոչնչանայ և իւր քաղաքականութիւնը իւր հպատակ ժողովուրդների վերաբերեալ։ Ռուսիան պարլամենտական կամ հասարակապետական կառավարութեան ներքոյ մենք կլինինք նոյն դրութեան մէջ, ինչպէս այժմ են Իրլանդայի և Ալժէրիայի ժողովուրդները (որոց դրութիւնը շատ էլ չէ զանազանում հայ ժողովրդի դրութիւնից) Անգղիայի և Ֆրանսիայի կառավարութեան ներքոյ։ այն ինչ Տաճիկ միապետութեան ընկնելով չի լինի ո՛չ պարլամենտական և ո՛չ հանրապետական կառավարութիւն, որի ճնշման ներքոյ Հայերը կարողանային չարունակել մնալ։

Այս բոլորը աչքի առաջ ունենալով, թող լուրջ ընթերցողը և գլխաւորապէս հայոյ խնդրով պարապող դործիչները դասեն թէ՝ «երկու չարեաց — Ռուս և Տաճիկ բռնակալներից — ո՞րն է փոքրագոյնը և ո՞րն է մեծագոյնը։»

Վերջացնելով մեր այս յօդուածը, դարձեալ և դարձեալ կրկնում ենք որ մեզ հարկաւոր է մեր յոյսը դնել միայն եւ միայն մեզ վրայ, ուստի և անհրաժեշտ է, առանց Եւրոպական տէրութիւններից որ եւ է մեկի օգնութեան դիմելու կամ խոստում անելու, սկսել պատերազմ Թիւրք բռնապետութեան դէմ։ Ասելով թէ մենք մեր յոյսը մեզ վրայ պիտի դնենք, դորանով չենք ուղում ասել թէ, երբ այս կամ այն տէրութիւնը իւր սե-

փական չահերից դրդված, ցանկանայ մեզ օգնելու (որի մասին չենք էլ կասկածում), մենք պիտի մերժենք նորան։ Ո՛չ. մենք չպիտի մերժենք, այլ ուրախությամբ պիտի ընդունենք նոցա ինքնակոչ օգնությունը, բայց միևնոյն ժամանակ մեզ անհրաժեշտ է շատ զգաստ լինել, որ թիւրք բարբարոս լծից ազատուելուց յետոյ չընկնենք մեր կեղծաւոր բարեկամի չար լծի տակ. ուրիշ խօսքերով՝ մենք պիտի նոյնպէս ապերախտութիւն անենք, ինչպէս և Բուլղարները Ռուսիայի վերաբերեալ։ Թէև այդպիսի մի վարմունք մարդկային տեսակէտով ապերախտութիւն է անուանվում, բայց մեզ պէս և դիպլօմատիայի տեսակէտից դորան ասում են քաղաքականութիւն։

ՄԻ ՌՈՒՍԱՀԱԾ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Սերպիայի Միլան թագաւորը Սերպիացն վատած էր իւր թագուհի Նաթալին որ ռուսական դատարութիւնների մանակից եղած էր, Միլան թագաւորը տապալելով անոր տեղ դնելու համար գահաժառանգ որդին Ալէքսանդր իշխանը։ Միլան թագաւորը այս օրեր գնացած է Վիէննա ուր կը գանուի նաեւ Նաթալի թագուհին, և Աւստրիայի Ֆրանձ Եոզէֆ կայսրը կաշխատի հաշտեցնել զիրենք։

—Հապէշիստանի մէջ գործող իտալական զօրաբանակի հրամատարը Սան Մարձանօ զօրավարը վերադարձած է Իտալիա։

—Պիսմարք իշխանը վարձէն իւր ամառանոց գնացած է։ Կըսուի որ, թէև հանգստանալու պատրուակով քաշուած է այնտեղ, բայց գաղտնի նպատակ ունի և շատ կարեւոր անձեր պիտի երթան հոն առանձնապէս տեսակցիլ իւր հետ։

—Մակեդոնիայի գործերին պատճառով Բ. Դրան և Յունաստանի մէջ ծագած վէճը սկսած է խաղաղիլ։

—Ուօլսի ծովակալի արած յայտարարութիւններն թէ անգլիական նաւատորմիղը կատարեալ վիճակի մէջ լինելու համար շատ պէտքերի կը կարօտի, սատիկ յուզած է անգլիական ժողովրդի միտքը։ Սըր Ջարլս Տիլք կը յայտարարէ «Իւնիվէրսըլ-Բրվիու» թերթի Ա. Ժողովի մէջ թէ Ֆրանսական նաւատորմիղը զօրաւոր է և յայտնապէս կը պատրաստուի Անգլիայի հետ չափուելու համար։

ՕԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

CONSTANTIN P. CHÉHIANTZ
Négociant-commissionnaire
à Milan (Italie)

Հայ վաճառականները որոնք կը փափաքին ուղղակի յարաբերութեան մտնել Պ. Կոստանդին Շէհեանցի պատուոյ Հայ վաճառատան հետ, յանձնարարութեամբ ամեն տեսակ ապրանքներ գնելու կամ ծախելու համար, պէտք է դիմեն ուղղակի հետեւեալ հասցէին։

Monsieur Constantin P. Chéhiantz
No 18, Via Lauro, 18
Milan (Italie)

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴ

Պ. Դրիդոր Մինթանճեան յանձն առած լինելով Ալէքսանդրիայի մէջ Արմենիայի գործակալութիւնը, Արմենիայի բաժնորդ գրուիլ կամ հատուկ ծախու առնել և կամ խմբագրատան մէջ դանուած ծախու դիւրքերէն ըստանալ ուղղութեան դիւրութիւն կունենան այսուհետեւ, դիմելով Պրն. Դրիդոր Մինթանճեանի խանութը, «Շաարը պաղթիդ իլ կառիմ» փողոցը։

ՀԱՅԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ
ՕՏԱՐՆԵՐԻ ԱԶԲՈՒՄ

ՓՈՐՁի խմբագրատեղ Մեծ. Պրն. Աբգար Յովհաննէսեանի կարդացած մի հրապարակական դասախօսութիւն է Հայկական խնդրին նկատմամբ Թիֆլիսի ժողովարանին մէջ 1879 թ. մայիսի 17ին։ Կը ներկայացնէ Եւրոպացիներին նկատողութիւնները Հայերի մասին և կը նկարագրէ Լանտոնի Անգլօ-Հայկական Մանաժողովի արած միխիթարը 1878 յուլիսին, Հայկական խնդրին համար։ Կը ծախուի «Արմենիա»ի խմբագրատունն։ Գինն է 1 ֆր., փոստի ծախքը մեր վրայ։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

Արժէքը կանխիկ չվճարուած՝ դիրք չզրկուիր։

Հայրենասիրական հրատարակութիւններ

1. Բանդար աւազակապետ։ (Քրիստոնեաների հանգստութեանը համար Թիւրքիայի ստորագրած դաշնադրութեանց մեռած տառերը լինելը ցոյց կուտայ։ կը նկարագրէ մի մահմետական գաղտնութեան զոհ եղած մի բուղղար ընտանիքի սրտաճմլիկ դրութիւնը և վրիժառութեան համար գործնական միջոցները ցոյց կուտայ)։ 20 ստնգ.

2. Ժանիա տ'Արք—Գաղղիայի ազատող (Ճառերին յայտնի է այս մանկամարդ հովուհարն, այս գիւղացի աղջկան հայրենասիրական եռանգը որով մի խումբ մարդիկ գլուխը ժողված, հինանալի յաղթութիւններ տարաւ Անգլիացիներին դէմ երբ ամեն կողմէ ճնշած և նեղը ձգած էին Փրանսան)։ 15 սնգմ.

3. Նեղա — Տատիս պատմածը (Նիւթը առնուած է Թիւրքերի սերտապետութեան ժամանակ Պալկանների մէջ Տէլիպաշներին արած բարբարոսութիւններէն)։ 20 սնգմ.

4. Գօնչօ — Բուլղար աւազակապետի պատմածը (Հարստահարուած հայրենիքի վրէժն առնելու համար՝ կնոջ մահանակցութեամբ կազմուած մի ազգակային խմբի գործերն կը պատմէ)։ 20 սանդիմ.

Վերոգրեալ տետրակներն կը ղրկուին երկոյ տուչաւ նշանակուած դիներով, փոստի ծախքը Արմենիայի խմբագրութենէն վճարուելով։ Ով որ 20 տետրակ գնէ մէկ անգամէն, այսինքն հինգ օրինակ իւրաքանչիւր տետրակէն, 0/0ին 15 զեղչ կանենք վերոգրեալ գներէն վրայ, այսինքն կը տանանք 20 տետրակին համար 3 ֆր. և 20 սանդիմ, փոխանակ 3 ֆր. և 75 սանդիմի։

Խրիմեան Հայրիկ—Վ.Ա.ՆԳՈՑԺ (Ամեն. Խրիմեան Սրբազանի գրած սրտաշարժ, խրատական և ազատասիրական տետրակը 1876ի Վանի հրկիզման նկատմամբ)։ 70 սանդիմ.

Գ. Աբովեանց—ՀԱՑՈՑ ԱԶԳԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ. (Ամեն Հայի համար անհրաժեշտ պարտք է իմանալ իւր ազգի պատմութիւնը, գիտնալ թէ ի՛նչպէս սկսեր է իւր ազգ, ո՛րտեղ ունեցեր է իւր հայրենիք, ի՛նչպէս եկեր հասեր է մեզ օրեր, ո՛րոնք եղած են իւր երջանկութեան և իւր թշուառութեան պատճառները եւն.։ Դէպզէպ Աբովեանց որ Ծիրանի Ներսիսեան վարժարանին մէջ Հայոց պատմութեան ուսուցիչ էր, գրած էր այս «Համառօտութիւն Հայոց ազգի պատմութեան»ը որ մինչև այժմ երբորդ տպագրութեան արժանացած է։) 2 ֆր.

ՍԻՄՈՒԱՆ կամ Համապատում հայկական Կիլիկիոյ. Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի այս հրաշակերտ՝ ոչ միայն ամենամեծ պատիւ կը բերէ բազմահրուտ Հայրենիքին և Հայրենասիրական զգայնութեան, այլ և մեծ պարծանք է ամբողջ Հայութեան համար որի փառաւոր յիշատակներն տետրակների մէջէն և դարուց փոշիների տակէն դուրս բերել յաջողած է։ Կիլիկիան, մեր վերջին թագաւորութեան օրրանն ու գերեզմանը, ներկայացուած է այս գրքի մէջ իւր ամեն մանրամասնութիւններով։ Ընթերցողը կը գտնէ այնտեղ պատմական, աշխարհագրական, տեղագրական, բնախօսական եւն. եւն. հին ու նոր տեղեկութիւններ, Հայ թագաւորների հրովարտակներ, իշխանական, դատաստանական եւն. հետաքրքրաշարժ ծանօթութիւններ։ Գանք Սիլիկեան պէս բազմահմուտ մի անձի ուսումնասիրութեան և խոստովանութիւնների արդիւնքն եղած են։ Հայ գրականութեան մէջ երեւցած այդ հրաշակերտ՝ որ հայրենասէրը վարդապետին Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի ճարտար և անխոնջ ձեռքովը կանգնած է ցոյց տալու համար մեր կիլիկեան թագաւորութեան փառքն ու պարծանքը, արժան է որ պարպարկ ամեն մէկ Հայի գրադարանը զի ամեն Հայ իրաւունք ունի պարծենալու անով։

Գրքին սկիզբը կայ վեր. հեղինակին պատկերը։ Ամբողջ գործը՝ բացի մի ընդարձակ ներածութենէ, կը պարունակէ 592 երկիջեան երեսներ։ Տպագրուած է ընտիր տետրակ թղթի վրայ և ունի 235 գեղեցկագիծ պատկերներ որոնք կը ներկայացնեն կիլիկիոյ գեղեցկադոյն տեսարանները։ Ունի նաեւ Կիլիկիոյ աշխարհագրական նրբագիծ մէկ քարտէզը որ առանձինն եւս կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը, ինչպէս նշանակուած է յետագրեալ ծանուցութիւնների մէջ։

ՍԻՄՈՒԱՆի առաջնակարգ տեսակը (լաւագոյն թղթի վրայ տպագրուած և 15ի չափ գունաւոր պատկերներով և պարգեւագիրներով) 55 ֆրանգ։

Նոյնը Բ կարգի (առանց գունաւոր պատկերների) 40 ֆր.

Նոյնին ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆը (Այս վերջին տետրակ որ 1885 թ. «Բազմավէպ»ի իրը վերջին եռամսեայ պրակին հրատարակուած է, աշխարհաբար լեզուով քաղուածներ կը ներկայացնէ ՍԻՄՈՒԱՆԷն որ գրուած է գրաբար լեզուով—թէև ոչ խրթին և անհասկնալի ոճով — և ծանօթութիւններ կուտայ Սիսուանի պարսնակութիւններին վրայ այնպէս որ զայն չունեցողին ցանկութիւնը կը գերգոհ ունենալու համար և ունեցողին ալ մի լաւ առաջնորդ կը լինի այդ բնագրական աշխատութեան մէջ դիտող աչքով չմչելու և հետազօտելու համար։ 3 ֆր. 50 սնթ.

Գամառ Քարիպա — ԱԶԱՏ ԵՐԳԵՐ. (Գամառ Քարիպայի «Բանաստեղծութիւններ»էն Ազատ երգերի մասը առանձին տետրակով տպագրուած), 20 սանթիմ։

ՁԱՅՆԱԴՐԵԱԼ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ ՍՊԱՏԱՐԱԳԻ. Բ. տպագրութիւն, (որ պատրաստած է Մ. Էջմիածին) 10 ֆր.

Բաֆֆի—ԿԱՅԾԵՐ. Ա և Բ հատորներ. Ազգային վիպագիր Պրն. Բաֆֆիի գործերին մէջ առաջին տեղը կըզրաւեն ԿԱՅԾԵՐը։ Ա յս գիրք կը ծանօթացնէ ընթերցողը տաճկական և պարսկական Հայաստանի գլխաւոր տեղերին հետ, հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կուտայ քուրդերի զանազան ցեղերի և հայերի դրութեան, վարքի և բարքի մասին։ Նա յոյց կուտայ այն ծրագիրը որին պէտք է հետեւին Հայաստանի մէջ գործել ուզողները։ Մի խօսքով, թէ՛ իրր ազգային ընտիր վիպատանութիւն և թէ՛ իրր Հայրենասիրական գործունէութեան վարդապետարան և ծրագիր, արժան է որ գտնուի այս գիրք ամեն Հայրենասէր Հայի տան։

Գինն Ա. հատորին 7 ֆր., Բ հատորին 8 ֆր. և 50 սանթիմ։ Երկու հատորներն միասին գնողին 15 ֆր.։

ՏՆՕՐԻՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Ա· ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ
Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԷՅԼ
Հայերէն տպարան Ա· Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER rue Vacon 50.